

Biblioteka Nowa w Drodze w Republice Czeskiej

10 miast, 10 bibliotek, niemal 100 bibliotekarzy z całej Polski, setki notatek, zdjęć, inspiracji i pomysłów. Tak w liczbach wyglądały dwa wyjazdy do Republiki Czeskiej w ramach seminarium *Biblioteka Nowa w Drodze* zorganizowanego przez Instytut Książki. Co skrywa się pod tymi liczbami?

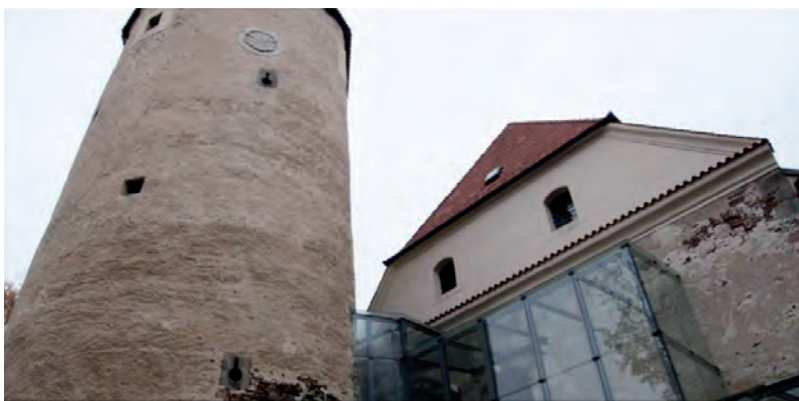
MAGDALENA BRODACKA

Przede wszystkim ogromne przedsięwzięcie, którego pomysłodawcą i organizatorem był Jakub Pacześniak, główny specjalista do spraw programowych Instytutu Książki. Przedsięwzięcie nietypowe, bo „w drodze”, zamknęło cykl seminariów i spotkań *Biblioteka Nowa*, trwających od 2015 roku. Ich celem było wypracowanie założeń i kierunków rozwoju polskich bibliotek publicznych na najbliższe lata. Cykl, odbywający się dotąd stacjonarnie w Warszawie lub Krakowie, został podzielony na seminaria tematyczne: nowe wyzwania, nowe koncepcje, nowa architektura, nowa oferta, nowy bibliotekarz/ nowa bibliotekarka. Inspirujące dla polskich bibliotekarzy stały się również rozwiązania wprowadzane w bibliotekach innych państw. W edycji 2017 Instytut Książki po raz pierwszy zaprosił bibliotekarzy z całej Polski do udziału w wizycie studyjnej w Republice Czeskiej. Program *Biblioteki Nowej w Drodze* umożliwił uczestnikom seminarium poznanie nowego środowiska bibliotecznego w kraju o jednym z najwyższych wskaźników czytelnictwa w Europie. Jeśli się uczyć – to tylko od najlepszych, a biblioteki w Czechach z pewnością do takich należą.

W październiku (17-20) i w grudniu (11-14) razem z dyrektora-

mi oraz pracownikami merytorycznymi bibliotek z Polski, zarówno tych mniejszych, jak i największych, bo wojewódzkich i miejskich, wyruszyliśmy w drogę do Czech, by zobaczyć oryginalne rozwiązania architektoniczne, dowiedzieć się, jak zarządzać nowoczesną przestrzenią biblioteczną, jak tworzyć i wdrażać interesujące programy dla czytelników, jak docierać z książką do

najmłodszych, seniorów i studentów, i wreszcie, jak doprowadzić do odrodzenia „sztuki czytania” w Polsce. *Biblioteka Nowa w Drodze* to przede wszystkim wizyty w konkretnych bibliotekach na terenie całej Republiki Czeskiej, którym towarzyszyły oprowadzania, specjalistyczne wykłady i dyskusje. A to wszystko wzbogacone o niezapomniane wrażenia ze spacerów z przewodnikami po

Biblioteka Miasta Soběslav

czeskich miastach i miasteczkach, smakowanie tradycyjnej kuchni czeskiej oraz poznawanie kultury naszych południowych sąsiadów. Co konkretnie udało nam się zobaczyć, jaką wiedzę zdobyć oraz co szczególnie nas zainspirowało? Zapraszam do zapoznania się z zapiskami dotyczącymi aspektów merytorycznego i literackiego z obu wyjazdów.

W DRODZE – MERYTORYCZNIE

Bycie w drodze zobowiązuje – każdy dzień seminariów wypełniony był po brzegi informacjami, obrazami oraz kontekstem kulturowo-społecznym, bez którego trudno zrozumieć fenomen „zaczynania” Czechów. Dopiero będąc w Czechach i słuchając dyrektorów oraz pracowników poszczególnych bibliotek, mogliśmy bezpośrednio przekonać się o wielu różnicach (ale i podobieństwach) między naszymi bibliotecznymi kulturami. Oto lista bibliotek, które zobaczyliśmy podczas obydwu seminariów:

- Národní technická knihovna (Praga)
- Moravská zemská knihovna (Brno)
- Knihovna Jiřího Mahena (Brno)
- Krajská vědecká knihovna Liberec
- Knihovna města Hradce Králové
- Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové
- Městská knihovna Děčín
- Městská knihovna Soběslav
- Zabytková biblioteka mieszcząca się w klasztorze Norbertanów na Strahowie (Praga)
- Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu, filia nr 12 w budynku dworca PKP (w drodze do Republiki Czeskiej podczas 2. edycji seminarium)

Jak widać, biblioteki, które wybraliśmy za cel naszej podró-

Biblioteka Miasta Hradec Králové
oraz Biblioteka Edukacyjna i Naukowa
w Hradcu Králové

Zdjęcia: Magdalena Brodacka

ży, znajdują się zarówno w małych miasteczkach (jak np. Soběslav liczący 7,5 tys. mieszkańców), jak i w miastach średnich (np. Hradec Králové – ponad 90 tys. mieszkańców) oraz w dwóch największych miastach Republiki Czeskiej – w Brnie (400 tys. mieszkańców), a także w stolicy kraju – Pradze (1,5 mln mieszkańców). Takie zróżnicowanie umożliwiło nam poznanie rozwiązań bibliotecznych adekwatnych do liczby czytelników w danym miejscu. Tym, co łączy wszystkie biblioteki, niezależnie od ich wielkości oraz profilu, jest przejmowanie wielu inicjatyw kulturalnych i edukacyjnych, nad którymi w Polsce dotychczas obejmowały pieczę domy kultury (co obecnie ulega zmianie). Czesi zamiast domów kultury mają ogromną liczbę bibliotek, które oprócz tradycyjnych książek i czasopism oferują niezwykle bogatą listę inicjatyw. Oto wybrane z nich.

Biblioteki miejskie, jak Biblioteka Jiřího Mahena w Brnie, Biblioteka Miasta Soběslav, Biblioteka Miasta Hradec Králové, Miejska Biblioteka w Děčín oraz biblioteki wojewódzkie – jak Wojewódzka Biblioteka Naukowa w Libercu czy też Morawska Biblioteka Krajowa w Brnie, druga najważniejsza placówka po Bibliotece Narodowej z siedzibą w Pradze – przejmują rolę animatorów kultury wśród czytelników w każdej grupie wiekowej. Aby proponowane wydarzenia były ogólnodostępne i odbywały się w sprzyjającej atmosferze, już same budynki muszą być atrakcyjne architektonicznie i posiadać piękne wnętrza, do których po prostu chce się wracać. Jednym z wzorcowych przykładów takiego obiektu jest Biblioteka Miasta Soběslav, która od 2010 roku mieści się w zrewitalizowanym północnym skrzydle gotyckiego zamku – jednym z najważniejszych zabytków w Soběslaviu. Autorem projektu *Ochrona zabytkowego zamku*

Miejska Biblioteka w Děčínie oraz uczestnicy grudniowego seminarium

Zdjęcia: Jakub Pacześniak i Aneta Strzepka

– *Soběslav* jest Jaromír Kročák, architekt prowadzący atelier w Czeskich Budziejowicach, ale wywodzący się z Soběslavia, laureat licznych nagród, w tym za projekt biblioteki w rodzinnym mieście. W stare mury zamku wkomponowana została konstrukcja wykonana z żelaza i szkła, którą w każdej chwili można zdemontować i przenieść w inne miejsce. Biblioteka pełni rolę centrum komunikacyjnego i kulturalnego w całym mieście i regionie. Wewnątrz i na tarasie biblioteki odbywają się liczne spotkania autorskie, prelekcje, wystawy i koncerty, a najmłodszy czytelnicy mogą brać udział w *Nocach z Andersenem*, podczas których śpią we wnętrzu biblioteki, słuchają baśni pisarza, uczestniczą w warsztatach. A to ciągle nie wszystko – piękno biblioteki przyciąga turystów z całego świata, w tym młode pary, które właśnie tam decydują się na zawarcie związku małżeńskiego (w bibliotece odbyło się dotychczas siedem ślubów).

Głodni interesujących rozwiązań architektonicznych i doznań estetycznych odnajdą je również w Wojewódzkiej Bibliotece Naukowej w Libercu. Biblioteka została zbudowana na miejscu synagogi, która spłonęła podczas nocy kryształowej w 1938 roku, a odbudowana stała się częścią nowoczesnego obiektu bibliotecznego. Znajdziemy tam dokumenty dotyczące historii całego regionu oraz specjalne zbiory literatury popularnej i naukowej dla czytelników w każdej grupie wiekowej. Biblioteka oferuje przyjazne materiały instruktażowe dla dzieci, wyrabiające nawyki, jak postępować z książką (banery z ciekawymi grafikami rozstawione w różnych częściach działu dla dzieci), czasopisma, mapy, publikacje obcojęzyczne, książki elektroniczne, stare rękopisy oraz specjalny dział muzyczny, gdzie za darmo można wypożyczać liczne płyty CD i materiały nutowe, grać na elektrycznym pianinie i słuchać mu-

zyki, wylegając się na wygodnych siedziskach czy leżakach.

Pokój muzyczny, po brzegi wypełniony instrumentami (którym zarządza nauczyciel-multiinstrumentalista), znajdziemy w Miejskiej Bibliotece w Děčínie. Zbudowana nad brzegiem Łaby, posiada piękny taras z zachwycającym widokiem na miasto i rzekę. Sam budynek biblioteki wyróżnia się oryginalnością – przypomina bowiem regał z ułożonymi na półkach książkami. Oprócz swojej tradycyjnej funkcji oraz dostarczania wrażeń estetycznych i muzycznych, biblioteka oferuje liczne kursy językowe, komputerowe, plastyczne, muzyczne, naukę księgowości czy zajęcia aktywizujące seniorów.

Gdy mowa o niecodziennych inicjatywach bibliotecznych, nie sposób pominąć Miejskiej Biblioteki w Hradcu Králové, która oszałamia przestrzenią, mieści się bowiem w budynku po fabryce (której elementy zostały włączone w nową koncepcję architektoniczną). Wystawy obrazów, lekcje dla przedszkolaków i uczniów, kuferki edukacyjne (dzieci mają możliwość wypożyczenia zbiorów zabawek i książeczek poszeregowanych tematycznie, np. podróże, profesje, życie na wsi, w mieście itd.), piętro dla fanów komiksów, akcje na rzecz ochrony środowiska, programy zapoznające z działaniem Unii Europejskiej, okulary i parasole do wypożyczenia – to tylko niektóre z inicjatyw tej placówki.

Równie ogromne wyzwania postawiły przed sobą biblioteki naukowe: Narodowa Biblioteka Techniczna w Pradze oraz Biblioteka Edukacyjna i Naukowa w Hradcu Králové. Nowoczesna, surowa architektura i pełen profesjonalizm pracowników stworzyły idealne miejsca dla studentów i przyszłych naukowców. Narodowa Biblioteka Techniczna (imponujący nowoczesny obiekt

w praskiej dzielnicy Dejvice) z ponad 1,5-milionowym księgozbiorem jest największą i najstarszą biblioteką oferującą literaturę techniczną w Republice Czeskiej. Jej podstawową funkcją jest zapewnienie literatury fachowej oraz pomocy naukowej studentom, pedagogom i pracownikom naukowym. Znajdziemy w niej wiele nowinek technicznych, specjalne gabinety do pracy indywidualnej i grupowej, które można wynajmując nawet na cały semestr (jednak trzeba się spieszyć, bo chętnych jest wielu i nierzadko na wolne przestrzenie trzeba czekać miesiącami). Sam budynek ma aż sześć zdobionych malowidłami kondygnacji dostępnych dla czytelników oraz kolorowe podłogi, gdzie barwa symbolizuje wytrzymałość podłogi w danym miejscu. Ponad-

cialnie dla uczestników seminarium przez prof. Jiříego Trávníčka z Czeskiej Akademii Nauk oraz dra Romana Giebischa z Biblioteki Narodowej Republiki Czeskiej.

W DRODZE – LITERACKO

Czym jednak byłyby biblioteki bez literatury? Przecież właśnie po „literackie doznania” pojechaliśmy do Czech. Może to magia rodzimej literatury sprawia, że Czesi przodują w czytaniu? Odwiedzane biblioteki pokazały nam coś więcej niż tylko rozwiązania proczytelnicze. Utwierdziły nas w przekonaniu, że życie na miarę literatury jest możliwe i ciągle obecne. Świadczą o tym miasta i ich szczególna aura, która zrodziła wielu wybitnych pisarzy.

bolami czeskości. Mowa o Bohumilu Hrabalu. Literacką podróż po trzech czeskich miejscowościach oddalonych godzinę jazdy od Pragi – Kersku, Hradištku i Nymburku – odbyliśmy pod przewodnictwem Tomáša Mazala, który był przyjacielem, sekretarzem i fotografem pisarza. Jest on również autorem książki *Praga z Hrabalem*, którą na język polski przetłumaczył Jakub Pacześniak. W Kersku zobaczyliśmy małe domki-azyl Hrabala, w którym napisał swoje najważniejsze utwory: *Postrzyżyny*, *Zbyt głośną samotność* czy *Obsługiwałem angielskiego króla*. Następnie udaliśmy się do Hradištku, by zapalić świeczkę na grobie pisarza, a na koniec do Nymburka, gdzie Hrabal spędził dzieciństwo i wczesną młodość, a jego ojczym przez długie lata zarządzał browarem.

Dom Hrabala i koty na przystanku w Kersku

Zdjęcia: Magdalena Brodacka i Jakub Pacześniak

to każdy uczeń czy student może umówić się na indywidualne konsultacje naukowe z wykwalifikowanym w danej dziedzinie pracownikiem biblioteki. Czy to nie raj dla młodych naukowców i kierunek, w którym polskie biblioteki powinny zmierzać?

Wszystkie nowinki, inicjatywy, wydarzenia, całą architekturę bibliotek oraz szczegóły zarządzania nimi mogliśmy poznać dzięki niezwykle miłym i profesjonalnym pracownikom i dyrektorom odwiedzanych bibliotek. Nasza wiedza została również wzbogacona wykładami wygłoszonymi spe-

Biblioteka Nowa w Drodze nie spełniłaby swojej misji bez literackich spacerów śladami tych największych. Znaczący kultury czeskiej, historyk i reportażysta Mariusz Surosz, oprowadził nas po Pradze, zapoznając jednocześnie ze szczególnym literackim klimatem stolicy. To w końcu w Pradze urodził się i żył jeden z najwybitniejszych pisarzy na świecie – Franz Kafka.

My jednak zdecydowaliśmy się na podążanie śladami innego pisarza, który wszedł do kanonu literatury światowej, a którego bohaterowie, obok Szwejka, stali się sym-

Liczne inspiracje i pomysły, nowe obrazy – właśnie te wartości przywieźli z powrotem do Polski uczestnicy seminariów. Bo nic tak nie otwiera umysłu, nie motywuje do działania i nie wspiera innowacyjnych rozwiązań, jak nowe miejsca, przyjaźni ludzie i duch wielkich pisarzy. Teraz jedynie pozostaje wcielić w życie wszystko to, co nas zachwycało. A podziwu dla czeskich rozwiązań stosowanych w bibliotekach publicznych nie brakowało.

MAGDALENA BRODACKA
Instytut Książki